

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (menettelyasetus); Maahanmuuttoviraston lausunto

Maahanmuuttovirasto kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon mukaisessa asiassa. Maahanmuuttoviraston näkökulmasta EU:n turvapaikkajärjestelmän uudistamisessa ja myös turvapaikkamenettelyä koskevan asetuksen valmistelussa keskeinen yleistavoite on, että turvapaikkapäätöksentekoa koskevat säännöt ja mekanismit olisivat mahdollisimman selkeitä ja yksiselitteisiä sekä normaali- että kriisitilanteissa. Jotta menettelyasetuksessa ehdotettu uusi jäsenvaltioille pakollinen rajamenettely ja sitä mahdollisesti seuraava paluujamenettely voidaan jäsenvaltiossa toimeenpanna ja asetusta soveltaa mahdollisimman tehokkaasti ja kattavasti, tulisi suoraan sovellettavan asetustason lainsäädännön ja toisaalta kansallisen lainsäädännön oltava mahdollisimman yksiselitteisiä ja mahdollisuuksien mukaan yksinkertaisia.

Erityisesti rajamenettelyyn ohjautuvien hakemusten ja toisaalta poikkeustapausten selkeä määrittely on tässä yhteydessä tärkeää. Esimerkkinä voidaan mainita pakollisen rajamenettelyn soveltamatta jättäminen tilanteissa, joissa hakija tulee alkuperämaasta, josta tulleille myönnetään EU:ssa kansainvälistä suojelua keskimäärin alle 20 %:ssa tapauksista, mutta joissa hakija kuuluu ryhmään, jonka osalta 20 %:a ei voida kuitenkaan pitää edustavana ottaen huomioon ryhmän suojelun tarve.

Maahanmuuttovirasto pitää tärkeänä myös sitä, että uudistettu turvapaikkajärjestelmä on sellainen, että sen täysimääräinen noudattaminen EU:ssa on mahdollista myös erilaisissa kriisi- tai poikkeustilanteissa tai että on olemassa täsmälliset säännöt siitä, mistä menettelyjä koskevista vaatimuksista voidaan poiketa poikkeusolojen aikana.

Edelleen Maahanmuuttovirasto pitää tärkeänä, että uudistettu turvapaikkajärjestelmä ja erityisesti uusi pakollinen rajamenettely sekä sitä seuraava paluujamenettely sisältävät tehokkaat säännöt ja mekanismit edelleen liikkumisen estämiseen. Jäsenvaltioiden menettelyjä turvapaikkahakemusten käsittelyn osalta on samalla tarvetta yhtenäistää. Sujuvat ja laadukkaat turvapaikkamenettelyt sekä yhtenäisempi päätöskäytäntö ehkäisevät myös osaltaan hakijoiden edelleen liikkumista. Tässä yhteydessä on tärkeää myös jatkaa EU-tasolla toimivien ja tehokkaiden palautusten toimeenpanon kehittämistä, jotta rajamenettelyn ja paluujamenettelyn tarjoamat hyödyt saadaan käyttöön, kun ne suhteutetaan uusista menettelyistä aiheutuviin kustannuksiin ja turvapaikkaprosessiin liittyviin toiminnan uudelleenjärjestelyihin.

Menettelyasetusehdotuksen merkittävin uusi menettely on komission ehdottama pakollinen rajamenettely, jossa hakemukset tutkitaan nopeasti hakijoiden ollessa rajalla tai sen läheisyydessä, sekä rajamenettelyn jälkeinen mahdollinen paluuraajamenettely. Koska hakijat tulee komission ehdotuksen mukaan pitää turvapaikkamenettelyyn kuuluvan rajamenettelyn ja sen jälkeisen paluuraajamenettelyn ajan rajalla, kauttakulkualueella tai niiden läheisyydessä, tulee hakijoiden majoittamista ja liikkumisen rajoittamista samassa yhteydessä tarkastella kansallisesti siten, että valmistelussa huomioidaan ehdotetun seulonta-asetuksen (COM 612) vaikutukset seulonta-asetuksen soveltamisalaan kuuluvien turvapaikanhakijoiden seuloonnan ennen turvapaikkahakemuksen rekisteröintiä ja turvapaikkaprosessin käynnistymistä.

Tämän turvapaikkaprosessia edeltävän alkuvaiheen osalta tulee kansallisesti tarkastella työnjakoa poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Maahanmuuttoviraston välillä ja varmistaa, että tieto liikkuu myös tietojärjestelmätasolla viranomaiselta toiselle, jotta turvapaikanhakija voidaan seuloonnan jälkeen ohjata oikeaan prosessiin. Tässä yhteydessä arvioitavaksi tulee myös se, minkä viranomaisen henkilöstölle säädetään toimivaltuudet henkilöiden vapaan liikkumisen rajoittamiseen toisaalta seuloonnan ja toisaalta rajamenettelyn aikana. Kun kansallisesti valmistellaan rajamenettelyn toteuttamispaikkoja, tulee ottaa huomioon mahdollisuus keskittää rajamenettelyä Suomen pitkältä EU:n ulkorajalta joihinkin rajan läheisyydessä oleviin keskuksiin.

Suomessa ei ole aiemmin otettu käyttöön voimassa olevan turvapaikkamenettelydirektiivin mukaista rajamenettelyä. Maahanmuuttovirasto arvioi, että normaalioloissa turvapaikkaprosessin voidaan rajamenettelyn myötä katsoa tehostuvan.

Turvallisen alkuperämaan, ensimmäisen turvapaikkamaan sekä turvallisen kolmannen maan käsitteet ja niitä koskevat menettelyt ovat jo osa EU-lainsäädäntöä menettelydirektiivissä. Näitä koskeva sääntely on myös osa ulkomaalaislakia Suomessa. Sekä turvalliset alkuperämaat että turvalliset kolmannet maat ehdotetaan jatkossa määritettäväksi unionin tasolla. Maahanmuuttovirasto kannattaa turvallisten maiden käsitteiden ja menettelyiden yhdenmukaisempaa soveltamista EU-tasolla.

Maahanmuuttovirastolle komission ehdottamista uudistuksista niiden toteutuessa aiheutuvia taloudellisia vaikutuksia on valmistelun tässä vaiheessa identifioitu ja arvioitu seuraavasti:

- Rajamenettelyn toteuttamisesta Suomessa Maahanmuuttovirastolle mahdollisesti aiheutuvien uusien tehtävien toteuttamiseen olisi osoitettava erikseen rahoitus. Mahdolliset kustannukset liittyisivät todennäköisesti erityisesti infrastruktuurin rakentamiseen ja ylläpitoon, ja niiden laajuus riippuisi kansallisesta toteuttamistavasta. Maahanmuuttovirasto tuokin tässä yhteydessä esille, että rajamenettelyn ja sitä edeltävän seuloonnan järjestämistä kansallisesti tulee tarkastella taloudellisesti ja prosessiekonomisesti mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla, jotta tehtävät voidaan hoitaa tehokkaasti, tuottavasti ja sujuvasti.

- Maahanmuuttovirasto arvioi, että normaalioloissa turvapaikkaprosessin voitaisiin rajamenettelyn myötä katsoa tehostuvan ja näin ollen rajamenettelyyn päätyvät hakemukset pystyttäisiin ratkaisemaan arviolta 4-6 viikon käsittelyajassa hakijamäärään nähden riittävin resurssein.
- Jos paluunrajamenettely tehostaisi kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden maasta poistamista, aiheutuisi siitä Maahanmuuttoviraston arvion mukaan myös joitain säästöjä etenkin vastaanoton menoihin. Esityksellä tavoitellut hyödyt riippuisivat paluumenettelyn sujuvuudesta.

Ylijohtaja Jari Kähkönen

Oikeuspäällikkö Jaakko Purontie

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä.
Maahanmuuttovirasto 01.12.2020 klo 16:26. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu Hallintovaliokunta